

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 27 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia muutettavaksi siten, että perustamishankkeisiin maksettava valtionosuusprosentti olisi vuonna 2000 ja sen jälkeen vahvistettavissa hankkeissa 25 prosenttia hankkeen vahvistetuista kustannuksista. Voimassa olevan lain mukaan prosenttiosuus on 25—50 prosenttia. Esityksessä ehdotetaan

kuitenkin säädettäväksi siirtymäajasta, jonka aikana vahvistettaviin pieniin hankkeisiin maksettaisiin valtionosuutta nykyisin perustein.

Esitys liittyy valtion vuoden 2000 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2000 alusta.

PERUSTELUT

1. Nykytila

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelu- ja valtionosuusjärjestelmä uudistettiin perusteellisesti vuoden 1993 alusta, jolloin sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettu laki (733/1992) tuli voimaan. Uudistuksella muutettiin kuntien käyttökustannusten valtionosuus laskennallisten perusteiden mukaisesti määräytyväksi. Investointien valtionosuusjärjestelmään ei tehty suuria muutoksia, vaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseksi tarpeellisiin perustamishankkeisiin voidaan kunnalle ja myös kuntayhtymälle suorittaa erillinen valtionosuus.

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 21 §:n mukaan perustamishankkeella tarkoitetaan toiminnallisen kokonaisuuden muodostavaa tilojen rakentamista, hankintaa, peruskorjausta tai muun omaisuuden hankintaa taikka niitä vastaavaa toimenpidettä. Hanke on perustamishanke, jos toimenpiteen arvioidut

kustannukset ovat vähintään lain 6 §:ssä tarkoitettussa sosiaali- ja terveydenhuollon voimavarapäätöksessä vahvistetun markkamäärän suuruiset. Maa-alueen hankinta on suljettu perustamishankkeiden ulkopuolelta. Perustamishankkeena voidaan pitää myös sellaista toimenpidettä, jonka arvioidut kustannukset ovat voimavarapäätöksessä vahvistettua pienemmät, jos hankkeen rahoitus muodostuisi kunnan tai kuntayhtymän jäsenkuntien asukasmäärän tai taloudellisen aseman vuoksi kunnalle tai kuntayhtymälle erityisen rasittavaksi.

Kokonaiskustannuksiltaan yli 25 miljoonan markan hankkeet (suuret hankkeet), niiden valtionosuuteen oikeuttavat enimmäiskustannukset ja aloittamisvuosi hyväksytään voimavarapäätöksessä. 2—25 miljoonan markan hankkeista (pienet hankkeet) voimavarapäätöksessä hyväksytään kustannusten enimmäismäärä koko maassa eli se markkamäärä, jonka rajoissa tällaisia hankkeita voidaan toteuttaa.

Kunnat ja kuntayhtymät tekevät lääninhal-

lituksille esityksensä tulevien neljän vuoden eli suunnitelmakauden hankkeista vuosittain joulukuun loppuun mennessä. Kuntien esitysten perusteella lääninhallitus vahvistaa helmikuun loppuun mennessä lain 31 §:n nojalla suunnitelmakauden ensimmäisenä vuonna aloitettavat suuret hankkeet sekä pienten hankkeiden valtionosuuteen oikeuttavien kustannusten enimmäismäärän. Lääninhallituksen on annettava kunnalle ja kuntayhtymälle vahvistuksen yhteydessä ennakkoratkaisu toimintavuotta seuraavana vuonna aloitettavista suurista hankkeista ja pienten hankkeiden kustannusten enimmäismäärästä. Ennakkoratkaisu sitoo lääninhallitusta, kun se vahvistaa seuraavana vuonna aloitettavat hankkeet, jollei valtion talousarviosta tai voimavarapäätöksestä muuta johdu.

Perustamishankkeet ovat 1990-luvulla painottuneet peruskorjauksiin ja saneerauksiin, joiden myötä tiloja on ajanmukaistettu tai laitosmaisia tiloja, esimerkiksi vanhainkoteja, on muutettu avopalveluihin tai välimuotoisiin palveluihin sopiviksi. Uudisrakentamista on edellyttänyt erityisesti lasten päivähoiton tarpeisiin vastaaminen. Osa perustamishankkeista on ollut sellaisia hankekokonaisuuksia, joissa on sekä peruskorjausta että uudisrakentamista. Laitehankinnat ovat painottuneet välttämättömien terveydenhoito- palvelujen turvaamiseksi tarvittavaan ajanmukaiseen ja toimintavarman laitekapasiteetin ylläpitoon. Rakennushankkeiden valtionosuuteen oikeuttaviin kustannuksiin luetaan myös toimintavarustuksen ja ensikertaisen kalustamisen kustannukset.

Vuoden 1996 alusta luovuttiin kuntien kantokykyluokituksesta. Tämä vaikutti perustamishankkeiden valtionosuuden määräytymisperusteisiin. Valtionosuuden määrä perustuu kuntien tasattuihin laskennallisiin verotuloihin. Samassa yhteydessä hankkeiden valtionosuusasteikkoja muutettiin siten, että valtionosuuden enimmäismäärä aleni 70 prosentista 50 prosenttiin kustannuksista ja vähimmäismäärä on 25 prosenttia kustannuksista. Valtionosuus on kunnille 50 prosenttia, jos kunnan tasattu laskennallinen verotulo on tasausrajalla. Jos tasattu verotulo ylittää tasausrajan, valtionosuus määräytyy siten, että kukin tasausrajasta laskettu vähintään yhden prosentin suuruinen tasatun verotulon kasvu vähentää valtionosuutta yhdellä prosenttiyksiköllä siihen saakka, kunnes valtionosuus on 25 prosenttia. Keskimääräinen valtionosuusprosentti on noin 42.

Perustamishanke on lain 25 §:n mukaan aloitettava joko sinä vuonna, jona se on vahvistettu toteutettavaksi tai seuraavana vuonna. Sosiaali- ja terveysministeriö voi erityisestä syystä hakemuksesta päättää, että hanketta saadaan ryhtyä toteuttamaan jo ennen sen vahvistamista.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esitys on ensimmäinen vaihe nykyisen perustamishankejärjestelmän asteittaisessa uudistamisessa. Tavoitteena on perustamishankejärjestelmän uudistaminen siten, että valtion tuen painopiste siirtyy rakentamisen tukemisesta toiminnan kehittämistä ja tehostamista sekä toimintatapojen uudistamista tukevien hankkeiden toteuttamiseen.

Uudistuksen ensimmäisessä vaiheessa on tarkoitus alentaa perustamishankkeiden valtionosuusprosenttia. Tämän mukaisesti vuonna 2000 ja sen jälkeen vahvistettavien hankkeiden valtionosuus olisi 25 prosenttia hankkeen kokonaiskustannuksista. Lisäksi ehdotetaan kuitenkin säädettäväksi vuosia 2000—2001 koskevasta siirtymäajasta, jolloin lain 22 §:n 2 momentissa tarkoitettujen pienten hankkeiden valtionosuusprosentti olisi edelleen 25—50 prosenttia nykyisten säännösten mukaisesti.

Valtionosuusprosentin alentamisen tarkoituksena on, että niukentuneiden voimavarojen rajoissa valtio voi maksaa valtionosuutta mahdollisimman monelle hankkeelle, joiden tukeminen on perusteltua ja tarkoituksenmukaista. Kunnat ja kuntayhtymät ovat esittäneet tarpeellisiksi katsottuja sosiaali- ja terveydenhuollon perustamishankkeita huomattavasti enemmän kuin on ollut mahdollista toteuttaa. Suunnitelmakaudelle 1999—2002 kuntien hanke-esitysten kokonaiskustannukset ovat olleet keskimäärin 1 600 miljoonaa markkaa vuosittain. Kunnat ovatkin suurelta osin toteuttaneet hankkeitaan itse järjestämällään rahoituksella tai ne ovat siirtäneet hankkeita.

Sosiaali- ja terveydenhuollon voimavarapäätöksessä, jonka valtioneuvosto on vahvistanut samanaikaisesti valtion vuoden 2000 talousarvioesityksen antamisen kanssa, on lueteltu ne suuret hankkeet, jotka voidaan toteuttaa vuosina 2000 ja 2001. Näiden hankkeiden osalta valtionosuusprosentti on esityksen mukaan 25 prosenttia.

Valtion taloudellisesta tilanteesta johtuen

ei vuonna 1999 ole ollut mahdollista toteuttaa yhtään suurta hanketta. Kun hankkeiden valtionosuusprosenttia alennetaan, voidaan perustamishankkeiden toteuttamisessa ottaa huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon vuosia 1999—2002 koskeva valtakunnallinen suunnitelma. Sen mukaan hankkeiden toteuttamisessa lähtökohtana on turvata palvelujen häiriöttömän järjestämisen kannalta välttämättömät toimenpiteet, erityisesti olemassa olevien rakennusten peruskorjaukset ja hankinnat.

Kuntien taloudellisia eroja tasataan kuntien käyttökustannusten valtionosuusjärjestelmässä verotulojen tasauksen kautta. Sen vuoksi perustamishankkeissa ei ole välttämättömyyttä säilyttää erillistä tasausmenettelyä. Nykyisten säännösten perusteella perustamishankkeiden valtionosuusprosentti on alimmillaan 25 prosenttia kokonaiskustannuksista. Ei ole tarkoituksenmukaista, että millään kunnalla tai kuntayhtymällä valtionosuus uudistuksen myötä nousisi. Toisaalta 25 prosentin valtionosuus olisi riittävän suuri, jotta se nykytilanteessa ohjaisi rakentamis- ja laitehankintoja.

Sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuus lain mukaan määräytyvistä kustannuksista on 24,2 prosenttia. Perustamishankkeiden valtionosuuden alentaminen lähes samaan kuin käyttökustannusten valtionosuusprosentti on, johtaisi siihen, että omistus- ja vuokratiloja kohdeltaisiin valtion tukea kohdennettaessa aiempaa neutraalimmin.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Valtiontaloudellisia vaikutuksia esityksellä ei ole. Valtio kohdentaa määrärahoja perustamishankkeisiin valtioneuvoston vuosittain päättämien kehysten puitteissa. Perustamishankkeisiin varattu määräraha on viime vuosina valtion taloudellisesta tilanteesta johtuen pienentynyt.

Uudistuksen ensimmäisessä vaiheessa kuntien oma rahoitusosuus perustamishankkeisiin kasvaa monessa kunnassa ja kuntayhtymässä. Koska nykyinen valtionosuus on enimmillään 50 prosenttia, määrä puolittuu sellaisessa kunnassa, joka on oikeutettu 50 prosentin valtionosuuteen.

3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Uudistuksella ei ole organisaatio- tai henkilöstövaikutuksia.

4. Asian valmistelu

Asia on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä.

Esityksestä on pyydetty lausunnot sisäasiainministeriöltä, opetusministeriöltä, Suomen Kuntaliitolta ja lääninhallitusten sosiaali- ja terveysosastoilta.

5. Muita esitykseen vaikuttavia tekijöitä

Esitys liittyy valtion vuoden 2000 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Esitys on ensimmäinen vaihe sosiaali- ja terveydenhuollon perustamishankkeiden valtionosuusjärjestelmää koskevasta kokonais uudistuksesta, joka on tarkoitus toteuttaa asteittain vuoteen 2003 mennessä.

Toisessa vaiheessa hankejärjestelmää on tarkoitus uudistaa siten, että käytettäviä voimavaroja suunnataan perustamishankkeiden sijasta valtioneuvoston vahvistamien menokehysten puitteissa kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan kehittämistä ja tehostamista sekä toimintatapojen uudistamista ja esimerkiksi henkilöstön ammatillista osaamista tukevien kunnallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti merkittävien hankkeiden toteuttamiseen. Poikkeuksellisesti voidaan tukea myös rakennushankkeita, silloin kun hankkeella on yhteys kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnalliseen kehittämiseen.

6. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2000. Siirtymäaikana eli vuosina 2000 ja 2001 vahvistettavien pienten perustamishankkeiden valtionosuusprosentti määräytyisi kuitenkin nykyisten säännösten mukaisesti.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki**sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 27 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta 3 päivänä elokuuta 1992 annetun lain (733/1992) 27 §, sellaisena kuin se on laissa 1446/1995, seuraavasti:

27 §

Valtionosuuden suuruus

Perustamishankkeen valtionosuus on 25 prosenttia 26 §:ssä tarkoitetuista kustannuksista.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2000. Lakia sovelletaan vuonna 2000 ja sen jälkeen vahvistettaviin hankkeisiin.

Ennen tämän lain voimaantuloa vahvistettuihin perustamishankkeisiin sekä vuosina 2000 ja 2001 vahvistettaviin 22 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin pieniin hankkeisiin suoritetaan valtionosuus kuitenkin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 24 päivänä syyskuuta 1999

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Peruspalveluministeri *Eva Biaudet*

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 27 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta 3 päivänä elokuuta 1992 annetun lain (733/1992) 27 §, sellaisena kuin se on laissa 1446/1995, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

27 §

Valtionosuuden suuruus

Perustamishankkeen valtionosuus on 25—50 prosenttia 26 §:ssä tarkoitetuista kustannuksista. *Valtionosuus määräytyy kuntien valtionosuuslain 9 §:n mukaisesti kunnan asukasta kohden lasketun tasatun laskennallisen verotulon (tasattu verotulo) perusteella. Kunta saa valtionosuutta 50 prosenttia, jos sen tasattu verotulo on tasausrajalla. Jos tasattu verotulo ylittää tasausrajan, valtionosuus määräytyy siten, että kukin tasausrajasta laskettu vähintään yhden prosentin suuruinen tasatun verotulon kasvu vähentää valtionosuutta yhdellä prosenttiyksiköllä siihen saakka, kunnes valtionosuus on 25 prosenttia. Valtionosuusprosentti määräytyy perustamishankkeen vahvistamisvuodelle määritellyn tasatun verotulon perusteella.*

Milloin kyse on kahden tai useamman kunnan yhteisestä taikka kuntayhtymän perustamishankkeesta, valtionosuus määräytyy kunkin kunnan osuuteen tämän kunnan valtionosuusprosentin mukaan.

Ehdotus

27 §

Valtionosuuden suuruus

Perustamishankkeen valtionosuus on 25 prosenttia 26 §:ssä tarkoitetuista kustannuksista.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2000. Lakia sovelletaan vuonna 2000 ja sen jälkeen vahvistettaviin hankkeisiin.

Ennen tämän lain voimaantuloa vahvistettuihin perustamishankkeisiin sekä vuosina 2000 ja 2001 vahvistettaviin 22 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin pieniin hankkeisiin suoritetaan valtionosuus kuitenkin tämän lain

Voimassa oleva laki

Ehdotus

voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.
